

Η φορολόγηση των εισοδημάτων από καταθέσεις Κοινοτικές εξελίξεις*

ΑΓΓΕΛΙΚΑΣ ΑΝΤ. ΓΚΟΥΣΚΟΥ-ΣΕΛΕΚΟΥ
Δ.Ν. - Δικηγόρου

Ι. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Οι λόγοι που επιβάλλουν τη λήψη μέτρων για την ενοποίηση των φορολογικών συστημάτων

Η εναρμόνιση των βασικών αρχών φορολόγησης των τραπεζικών προϊόντων και εργασιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το βασικό άξονα της δημιουργίας της ενιαίας τραπεζικής αγοράς.

Η ανάπτυξη της ενιαίας αγοράς αποτελεί όμως από μόνη της και μια πρόκληση για κάθε φορολογικό νομοθέτη, σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, ιδίως αναφορικά με την προστασία των φορολογικών βάσεων και την πρόληψη της φοροδιαφυγής σε διασυνοριακό επίπεδο.

Στην πρόκληση αυτή ο κοινοτικός νομοθέτης ανταποκρίθηκε ήδη από το έτος 1989 με τη σύνταξη ενός σχεδίου οδηγίας για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από καταθέσεις. Το σχέδιο αυτό έχει κατά καιρούς προκαλέσει πολλές συζητήσεις, οι περισσότερες ομολογουμένως επικριτικές χωρίς όμως ποτέ να αμφισβητείται η ανάγκη μιας

ελάχιστης ευρωπαϊκής εναρμόνισης και στον τομέα της φορολόγησης.

Η κοινοτική αυτή πρωτοβουλία κινήθηκε πρωταρχικά με τον εξής διπλό στόχο: *πρώτον* την πάταξη της φοροδιαφυγής, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της φορολογίας και *δεύτερον* την αντιμετώπιση του γνωστού προβλήματος με τον όρο “ξέπλυμα χρήματος”.

Ο στόχος της δημιουργίας κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον τομέα της φορολογίας θεωρήθηκε πρωταρχικός, ενόψει κυρίως της κατάργησης των συναλλαγματικών κινδύνων, λόγω της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος και τη συνακόλουθη μείωση των επιτοκίων.

Ο στόχος της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος, από την άλλη πλευρά, έχει ήδη αποτελέσει το αντικείμενο χωριστής οδηγίας, αλλά αντιμετωπίζεται εδώ στο πλαίσιο της θεσμοθέτησης πλήρους αντιστοιχίας μεταξύ των κανόνων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και των φορολογικών αδικημάτων.

Η καταπολέμηση του ξεπλύματος χρημάτων μετατρέπεται έτσι εδώ ως μέσο κατά της φοροδιαφυγής και αυτό με τη θέση ενός διεθνούς συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμοδίων

* Σημειώνεται ότι μετά τη διοργάνωση την εν λόγω ημερίδας το αναφερόμενο στην εισήγηση σχέδιο οδηγίας υιοθετήθηκε από την Επιτροπή.

φορολογικών αρχών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών μελών.

Οι αντίθετες απόψεις στη θέση εφαρμογής μιας τέτοιας οδηγίας είναι πολλές με σημαντικότερες την αρχή της τήρησης της επικουρικότητας κάθε κράτους μέλους και την ύπαρξη φορολογικών παραδείσων που θα απομιζήσουν από την Ευρώπη κεφάλαια. Ως επιχείρημα κατά της υιοθέτησης μιας τέτοιας οδηγίας αναφέρεται και η ύπαρξη των συμβάσεων αποφυγής διπλής φορολογίας, που τα κράτη μέλη έχουν συνάψει τόσο μεταξύ τους όσο και με τρίτες χώρες και οι οποίες θεωρούνται αρκετά αποτελεσματικές.

II. Το σχέδιο Πρότασης Οδηγίας για τη φορολόγηση των τόκων από καταθέσεις

1. Τα επιμέρους κεφάλαια-αρχές

Το σχέδιο οδηγίας, το οποίο σας διανεμήθηκε μαζί με τις πρόσφατες τροποποιήσεις του, αποτελείται από 14 άρθρα, τα οποία μπορούν να χωριστούν στις ακόλουθες ενότητες:

Τα άρθρα 1 έως 6 είναι οι εισαγωγικές διατάξεις και αναφέρονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, τις αρχές που τη διέπουν και σε ορισμούς. Τα άρθρα 7 και 8 αποτελούν τον κορμό, θα έλεγε κανείς, της οδηγίας και αναφέρονται στους τρόπους εναρμόνισης της φορολογικής αντιμετώπισης των εισοδημάτων από καταθέσεις. Τέλος, τα λοιπά άρθρα επιδιώκουν να διευκρινίσουν τη σχέση του εν λόγω σχεδίου με άλλα κοινοτικά κείμενα ή διεθνείς πρακτικές.

Οι αρχές που διέπουν το σχέδιο αυτό οδηγίας μπορούν να συνοψιστούν στις εξής τρεις:

A. Πρώτη αρχή:

Η οδηγία εφαρμόζεται στους τόκους από καταθέσεις, που εισπράττουν φυσικά πρόσωπα (recipients) για λογαριασμό τους με φορολογική κατοικία σε

κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο της κατάθεσης. Ως τόκος δε ορίζεται στο άρθρο 5 το εν γένει εισόδημα, ενώ ως κατάθεση θεωρείται κάθε πηγή εισοδήματος, χρήμα ή κινητή αξία.

Πρόσφατα διευκρινίστηκε το θέμα της εφαρμογής της οδηγίας και σε τόκους από αμοιβαία κεφάλαια, ζήτημα για το οποίο θα μιλήσει στη συνέχεια ο εκλεκτός συνάδελφος και ειδικός στο θέμα των αμοιβαίων κεφαλαίων κ. Σπήλιος Μούζουλας.

Θα ήθελα μόνο σε αυτό το σημείο να αναφέρω τις δυσκολίες προσδιορισμού του λήπτη του εισοδήματος σε μια τέτοια περίπτωση, αφού η απαίτηση να εισπράττει ο λήπτης για λογαριασμό του το εισόδημα δημιουργεί πρόβλημα όταν πληρωτής είναι ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα και οι λήπτες μέλη του, με αποτέλεσμα να έχουμε ένα είδος ταυτοπροσωπίας. Προτάθηκε για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού κάθε κράτος μέλος να συντάξει μια ενδεικτική λίστα με τις ενώσεις προσώπων που έχουν και εκείνες που δεν έχουν νομική προσωπικότητα, ώστε αυτή να αποτελέσει παράρτημα της οδηγίας. Το ζήτημα πάντως της εφαρμογής του σχεδίου οδηγίας και στα αμοιβαία κεφάλαια δεν έχει ακόμη πλήρως αποσαφηνιστεί.

B. Δεύτερη αρχή:

Το σχέδιο οδηγίας εισάγει το λεγόμενο μοντέλο συνύπαρξης (coexistence model). Με άλλες λέξεις, η οδηγία δίδει σε κάθε κράτος μέλος την ευχέρεια να επιλέξει μεταξύ δύο συστημάτων: Της ανταλλαγής πληροφοριών (άρθρο 7) ή της παρακράτησης φόρου, ο οποίος δεν μπορεί να είναι μικρότερος του 15%.

Γ. Τρίτη αρχή:

Η τρίτη αρχή του σχεδίου οδηγίας διατυπώνεται γενικά και αναφέρεται στη δέσμευση της Επιτροπής να διαπραγματευθεί με τρίτες χώρες την εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων τους προς τις αρχές της οδηγίας και την εν γένει συνεργασία τους με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών

Το άρθρο 7 προβλέπει ότι, αν το κράτος μέλος επιλέξει το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, θα πρέπει, κάθε φορά που ένα φυσικό πρόσωπο εισπράττει τόκο ο πληρωτής, να αποστέλλει στις αρμόδιες αρχές του τόπου κατοικίας του εισπράττοντος ορισμένες πληροφορίες.

Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο 7 της οδηγίας ως οι ελάχιστες που πρέπει να δοθούν και αφορούν τα εξής:

- το ποσό του καταβλητέου τόκου,
- την ημερομηνία καταβολής,
- την κατοικία και ταυτότητα του εισπράττοντος.

Το άρθρο επίσης αναφέρει ότι οι πληροφορίες αυτές θα δίδονται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο.

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα του συστήματος αυτού ανάγονται στα ακόλουθα:

- στην πληρωμή του πραγματικά οφειλόμενου φόρου σε σχέση με την κατηγορία εισοδήματος,
- στη δημιουργία εσόδου για τη χώρα διαμονής χωρίς την ύπαρξη συστήματος διανομής εσόδων,
- το σύστημα αυτό θεωρείται επίσης ότι λειτουργεί αποτρεπτικά στην αποφυγή δηλώσεως εισοδήματος ή στην παραποίησης της,
- και ότι αντιμάχεται το διασυννοριακό ξέπλυμα και τη φοροδιαφυγή,
- τέλος υποστηρίζεται ότι δεν απαιτεί υπολογισμούς και πολύπλοκες διαδικασίες.

Θα πρέπει να τονιστεί όμως εδώ ότι η εφαρμογή του συστήματος αυτού απαιτεί την τροποποίηση των νόμων περί τραπεζικού απορρήτου των κρατών μελών.

3. Το σύστημα της επιβολής ελάχιστου ποσοστού φόρου παρακράτησης

Το ποσοστό αυτό ανέρχεται σήμερα στο τροποποιημένο σχέδιο οδηγίας σε 15%. Είχε κατ' αρχήν προβλεφθεί ποσοστό 20%, γεγονός το οποίο όμως προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις. Πιο συγκεκριμένα τα κράτη μέλη άφησαν να εννοηθεί ότι σε μια τέτοια

περίπτωση θα θεσμοθετήσουν διαφορετικό ποσοστό παρακράτησης φόρου για τους κατοίκους τους από εκείνον για τους μη κατοίκους, με αποτέλεσμα να μειωθεί το ως άνω ποσοστό σε 15%.

Το άρθρο προβλέπει ότι φόρος δεν θα παρακρατείται αν ο δικαιούχος του τόκου προσκομίσει στον πληρωτή βεβαίωση από την οποία προκύπτει ότι είναι κάτοικος άλλου κράτους μέλους.

Στο άρθρο 8 της Οδηγίας επίσης διευκρινίζεται ότι η επιλογή του συστήματος παρακράτησης φόρου δεν απαγορεύει σε κάποιο κράτος μέλος να συμφωνήσει με κάποιο άλλο για την ανταλλαγή ορισμένων πληροφοριών.

Την παρακράτηση του φόρου οφείλει να κάνει ο πληρωτής εκείνος που άμεσα καταβάλλει το εισόδημα στο λήπτη.

III. Τα προβλήματα

Το σχέδιο αυτό οδηγίας έχει συζητηθεί εκτενώς από τις αρμόδιες κοινοτικές και εθνικές επιτροπές.

Δύο φαίνεται πως είναι τα βασικότερα ζητήματα που προβληματίζουν σήμερα όχι μόνον τα κράτη μέλη αλλά και την κοινότητα και “παγώνουν” θα έλεγε κανείς την υιοθέτηση του σχεδίου οδηγίας.

Και τα δύο είναι εξίσου σημαντικά και αφορούν:

1. Η ευθύνη των πληρωτών και εν γένει οφειλετών τόκου (paying agents)

Το πρώτο την ευθύνη του πληρωτή για την εφαρμογή της οδηγίας. Με άλλες λέξεις, υπό την οδηγία οι πληρωτές αναλαμβάνουν κατά κάποιο τρόπο το ρόλο του ελεγκτή απέναντι στους λήπτες που δηλώνουν αν έχουν ή όχι την κατοικία τους σε άλλη χώρα. Οι πληρωτές, συνήθως τράπεζες, δεν επιθυμούν να επιβαρυνθούν με τέτοιου είδους ευθύνη και γι' αυτό προτείνουν η κατοικία του λήπτη να θεωρείται ότι κατ' αρχήν τεκμαίρεται από τη δραστηριότητα και τα σχετικά έγγραφα που παρακολουθούν τη συναλλαγή

του με την τράπεζα. Το σχετικό πιστοποιητικό φορολογικής κατοικίας κατά την άποψη αυτή θα πρέπει να προσκομίζεται μόνο σε περίπτωση αμφιβολίας.

Ορθότερη νομίζω θα ήταν η θεσμοθέτηση ενός ενδεικτικού καταλόγου στοιχείων, τα οποία θα πρέπει να ελέγχει ο πληρωτής προκειμένου να καταλήξει στην εθνικότητα της φορολογικής κατοικίας του λήπτη. Η δημιουργία του καταλόγου αυτού και ο έλεγχος των στοιχείων του θα λειτουργήσει ως τρόπος απαλλαγής της ευθύνης του πληρωτή, ο οποίος θα οφείλει μόνον έναν έλεγχο της όψης (on their face) των υποβληθέντων στοιχείων.

2. Τα Ευρω-ομόλογα

Το δεύτερο ζήτημα αφορά την εφαρμογή ή μη της οδηγίας και στα ευρω-ομόλογα και διεθνή ομόλογα με βασικό υπέρμαχο της άποψης περί μη εφαρμογής τη Μεγάλη Βρετανία για ευνόητους λόγους.

Τα εκατέρωθεν επιχειρήματα είναι πολλά αλλά λόγω έλλειψης χρόνου δεν θα επεκταθώ περισσότερο.

Η σύντομη αυτή επισκόπηση της του σχεδίου οδηγίας για τη φορολόγηση των εισοδημάτων από καταθέσεις σκοπό είχε να εμπλουτίσει τη σημερινή συζήτηση με τις κοινοτικές εξελίξεις της φορολόγησης των τραπεζικών προϊόντων και εργασιών.

Είναι σαφές ότι η υιοθέτηση της οδηγίας αυτής θα απαιτήσει πολύ χρόνο όχι μόνο διότι ο εθνικός νομοθέτης θα πρέπει να συντάξει το σχετικό νομοθέτημα με περίσσια προσοχή αλλά και γιατί οι πληρωτές θα πρέπει να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της οδηγίας.

Ενα είναι βέβαιο, ότι ενιαία τραπεζική αγορά δεν νοείται χωρίς τη συνεργασία των φορολογικών αρχών των κρατών μελών μεταξύ τους.

Στα μέσα του 2000 κυκλοφόρησε από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο – Σχολή Κοινωνικών Επιστημών – το εγχειρίδιο του Χ. Βλ. Γκόρτσου: ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ & ΨΗΛΑΝΤΗ, ΠΑΤΡΑ 262 22
ΤΗΛ. (061) 314 094, 314 206 • FAX (061) 317 244